

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Verborvm Significatione. Titvlvs XL.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

sententiam non incurunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia sua vel propinquos inferiorum graduum simili modo, ut cohibeantur à suis insolentis, & scientia bonisque moribus informetur, duxerint corrigendos.

CAP. LV.

Communicatio excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem præjore.

Idem African. Episcopo.

Si concubinx a publicæ clericorum ecclesiasticæ censuræ districtione notentur, eosdem concubinaris non est dubium sententia majoris excommunicationis involvi, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis.

CAP. LVI.

Excommunicatus minor potest ab excommunicatione aliquem absolvere.

Idem.

De vobis b collata potestas, ut à minori excommunicatione, si in ipsam incidit, invicem se absolvant, utroque ligato vinculo excommunicationis hujusmodi, non expirat.

CAP. LVII.

Permittitur ministris ecclesiasticis, semel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus his, que exprimitur in textu.

Idem.

Permissimus e ecclesiasticis ministris, semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, missarum sollempnia celebrare, causa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus in poenitentia non negatur.

CAP. LVIII.

Divisi faciens clerico, quem verberavit, non potest propter hoc ab Episcopo absolvi, nisi in certis casibus hoc expressit.

Idem.

Quamvis incidens in canonem late sententiæ propter violentam manuum injectionem, juxta proprias facultates eis satisfaciat, quibus injurias irrogavit, non tamen aliter, quam per sedem Apostolicam vel ejus legitimum abolutionis potest beneficium obtinere. Nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia aut inopia, puerili vel senili ætate, fragilitate sexus, seu alia corporis impotentia, sive quolibet impedimento canonico retrahatur, quo minus Romanum Pontificem possit adire: vel nisi juris beneficio à labore hujusmodi excusetur. Caterum quibusdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) sub debito juramenti (quod secundum ecclesiæ formam præstare tenentur) confuevit injungi, ut impedimento cessante, ad Apostolicam sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi.

CAP. LIX.

Excommunicatio simpliciter lata, intelligitur de majori. h. d. Et est textus notabilis, & quoties allegatur.

Idem.

Si quem sub hac forma verborum: Illum excommunico, vel simili à iudice suo d excommunicari cõtingat, dicendum est eum non tantum minori, quæ à perceptione sacramentorum, sed etiam majori excommunicatione (quæ à communione fidelium separas) esse ligatum.

CAP. LX.

Beneficium indultum ratione minoris ætatis, postquam cepit habere locum, non extinguitur, licet minor pervenerit ad majorem ætatem.

a Vide conc. Trid. sess. 23. de refor. c. 14. Vide Covarr. in c. alma mater. de sent. exc. l. 6. p. 1. §. 3. b Vide Henric. Boich. in c. si verè. sup. eo. Dist. ult. c. Vide Bonif. 8. in c. ult. de sent. exc. l. 6. §. 3. adjuv. in c. 8. §. 2. d. Dicitur, suo, ac est in plerisque recentioribus: ea ex antiq. Cod. & Vatic. est restituta: quam etiam cognovit gl. h. c. & Hostiensis.

Idem.

Veris, qui in canonem incidit sententiæ promulgatæ, sive ante, sive post pubertatem possulent se absolvi, potest diocesanus Episcopus abolutionis beneficium impetiri: Cum propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine temperandus.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE TITVLVS XL.

CAP. I.

Novale, est terra noviter ad culturam redacta.

Hieronymus super Osee. a

Innovate novale. Novale b est ager nunc primum præcisus.

CAP. II.

Appellations patri veniunt in lata significatione omnes ascendentes.

Idem super Daniele. c

Nam & Rex Nabuchodonosor pater tuus, id est, proavus, more scripturæ, quæ avos & deinceps patres appellat.

CAP. III.

Non dicitur natus, qui statim decessit.

Idem in Parabolis. d

Nam & ego unigenitus sui coram matre mea. Quare unigenitum se nominat, quem fratrem uterinum præcessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine, quasi nunquam esset, de vita decessit.

CAP. IV.

Dicitur antequam, non semper implicat.

Idem super Mattheum. e

Quod dicitur, antequam convenirent: non sequitur non sit, ostendit.

CAP. V.

Primogenitus dicitur, qui primò nascitur, etiam si secundus sequatur eum.

Hieronymus super Mattheum.

Ioseph non cognovit Mariam, donec f peperit filium suum primogenitum. Ex hoc loco quidam pervertit sine suspicantur, & alios filios Mariam habuisse: cum mos divinarum scripturarum sit, ut primogenitum non vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primò natus fuit.

CAP. VI.

Verba sunt intelligenda, non secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis.

Hilarius. g

Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi: quia non sermone res, sed rei est sermo subjectus.

CAP. VII.

Non videtur, factum vario modo narratum, ubi idem in substantia conclusur.

Augustinus super Mattheum. h

Nil obstat narrandi diversitas, ubi eadem dicuntur, maxime cum quisque Evangelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

CAP. VIII.

Sensum, non verba considerare debemus.

Gregorius. i

Propterea, si prolixam epistolam meam ad interpretandum accipere te fortasse contigerit, rogo non verbum

a Osee 10 sunt verba glossæ interlinearis. b Quæ per novale, ff. eo & l. s. v. a. novale. c Dan. 5. & c. 1. eo. tit. in 1. comp. d Prov. 4. & c. 2. cod. tit. in 1. comp. e Matt. 1. c. 2. cod. tit. in 1. comp. f Iud. & c. 4. cod. tit. in 1. comp. g Lib. 4. de trinit. Refertur e. 3. cod. tit. in 1. comp. h Forè hæc dicit Aug. in l. de consensu Evang. unde ibi l. 2. c. 12. et. 28. i Lib. 1. epi. 27. Regill. & c. 7. cod. tit. in 1. comp.

ex verbo, sed sensum ex sensu transferri: quis plerumque dum proprietates verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.

CAP. IX.

Dicit, quis propriè sit præpositus.

Idiorus. a

Quamvis omnes, qui præfunt, propositi ritè vocentur, quos tamen obtinuit eos vocari præpositos, qui quandam prioratus curam super alios gerunt.

CAP. X.

Non recipit congruam summationem.

Idem in libro Etymologiarum. b

Forus est exercendarum litium locus, à fando dictus, sive Foroneo Rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur: est enim materia & origo negotii, nedum discussionis examine patefacta: quæ dum proponitur, causa est: dum discutitur, iudicium: dum finitur, iustitia. Vocatur autem iudicium, quasi iurisdictionis, & iustitia, quasi juris status. Iudicium autem prius inquisitionis vocabatur: unde & auctores iudiciorum, præpositos, quæ flores, vel quæsitores vocamus. Negotium multa significat: modo actum alicujus rei, cujus contrarium est otium: modo actionem causæ, quod est iurgium litis, & dictum est negotium, id est, sine otio. Negotium autem in causis, negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur. Iurgium dicitur quasi iuris garrum: eo quod hi, qui causam dicunt, iure disceptant. Lis autem à contentione limitis prius nomen sumpsit, de qua Virgilius dicit, *Limes erat positus, litem ut diserneret agri.* Causa, aut argumento, aut probatione constat. Argumentum nunquam testibus, nunquam tabulis dat probationem, sed sola investigatione invenit veritatem: unde dictum est argumentum, argutè inventum. Probatio autem testibus, & fide tabularum constat. In omni quoque negotio hæ personæ quantuntur: Iudex, accusator, reus, & tres testes. Iudex dictus quasi jus dicens populo, sive quod iure disceptet. Iure autem disceptare, est iuste iudicare. Non est ergo iudex, si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est quasi causator, qui ad causam vocat eum, quem appellat. Reus à re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamvis conscius sceleris non sit, reustamen dicitur, quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur. Testes antiquitus superstitios dicebantur, eo quod super causæ statu proferebantur: nunc parte ablata nominis, testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura & vita. Conditione, si liber, non servus: nam sapè servus metu dominantis testimonium supprimunt veritatis. Natura, si vir, non foemina: nam varium & mutabile est testimonium semper foemina producit. Vita, si innocens & integer actu: nam si vita bona defuerit, fide carebit: non enim potest iustitia cum scelerato homine habere commercium.

CAP. XI.

Dicit quid sit pactum, & unde dicatur.

Idem.

Pactum dicitur inter partes, ex pace conveniens scriptura, legibus ac moribus comprobata: dictum pactum, quasi ex pace factum.

CAP. XII.

Hic Isidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

Idem in eodem.

a Lib. 10. Etymo. & c. 8. eod. tit. in 1. comp. b Lib. 12. Etymol. c. 15. & c. 10. eod. tit. in 1. comp. c Vide l. cum clericis. C. de Episc. & clericis. d Virg. m. 12. e Distio, testimonium, in omnibus Vaticanis desit.

Ius dictum est à iure possidendo: hoc enim iure possidetur, quod iuste: hoc iuste, quod bene: quod autem male possidetur, alienum est: male autem possidet, qui vel suis male utitur, vel aliena præsumit.

CAP. XIII.

Quidquid fidelis offert ecclesie, oblationis nomine continetur, & à secularibus possideri non debet.

Paschalis canonis sancti Maximi.

Causa à Carpenis plebis: & infra. Ceterum primitiæ, decimæ, & oblationes, in solis ecclesiam, bonis præcipue numerantur. Oblationes vero decimæ, quæcunque de propriis & licitis rebus ecclesie à fidelibus offeruntur. Quicunque igitur eas per porticium, secularem obtinet, proculdubio contra Deum, & sanctorum patrum nititur sanctiones: quoniam & qui accipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus iudicatur.

CAP. XIV.

Solus sacerdos potest sacramentum extrema unctio ipse conferre, h. d.

Alexander III.

Quæsit frat. t. b. & infra. Nos itaque tibi tuncimus respondendum, quod sacerdos uno præfente clerico, & etiam solus potest infirmum unguere.

In anno bissextili servari debet loci consuetudo, circa diem s. Mathie festandum, dum tamen vigilia convalescentia ipsa non dicit.

Festum verò beati Mathie iuxta consuetudinem ecclesiasticam, vigilia catenus præcedat, ut nec pro besepto, nec pro quolibet alio modo inter se & solemnitatem aliam diem admittat: in qua utique vigilia (nisi venerit in dominica) jejuniū celebretur: ipsum autem festum sive fiat in præcedenti die, sive in sequenti, (quiduo quibus pro uno reputantur) nullus error, sed conclusio ecclesie teneatur.

CAP. XV.

Ter verbum, status & præcipio, definitiva sententia fieri potest.

Celestinus tertius.

In his, quæ ambiguitatem continent: [1 & 2] Innotuit apostolus nostro, quod cum inter magistrum M. & conversos hospitalis sancti Simpliciani super eodem hospitali in præsentia Mediolanen. Archiepiscopi quædam verteretur, ipse Archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sententiæ suis verbis non fuit usus, Talem partem condemnò, vel talem absolvo: sed pronuntio ita, statuo & præcipio: [2 & 3.] Attendentes igitur hoc verbum, statuo, rem perfectam significat, & verum effectu, non verbotenus accipitur. Item quoniam Gregorium, quod præcipitur, imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si non fiat, parum habet. Considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem: cum non intentione verbis, sed verba intentioni debeant delevire: interpretamur procuratoribus utriusque partis presentibus, & definimus, quod præfati Archiepiscopi verba tali forma prolata, perpetuo valitura sententiæ obtineant firmitatem.

[1 Ad sed. Apost. meritò recursus debet haberi, ad quem revera, tanquam matrem omnium ecclesiarum, majores & distictiores quæstiones, ut ab antiquis patribus constitutum, & moribus utentium rectè approbatur, conferri debent.]

[2 Ne de cetero, & cetera, quæ infra expressè continentur in registro: quoniam igitur scitis ex relatione d. h. n. G. s. S. Laurentii in Lucina, S. Joannis, S. Prisca Presbyterorum Cardinalium discretus, quos ad hoc concessimus auditores, super hoc fuit in prolatione sententiæ dubitatum.]

a C. 1. eod. tit. in 1. comp. b C. 9. eod. tit. in 1. comp. c C. 1. eod. tit. in 2. comp.

CAP. XVI.

Beneficium Principi latissime interpretari debet. Innocentius III. Patriarcha Gran-

Lim a tibi scripsisse recolimus, ut si canonici Paduani, magistro G. canonico Paduano, prebendam, que tantum residentibus de communi conferretur, sicut un-

CAP. XVII.

Generale dicitur interdictum, quod ferri nedum in provincia, sed in villam vel castrum.

Idem Colubrien. b. & alius Episcopi in regno Portugallie constitutum.

Um in partibus e vestris, sepe contingat, diversa loca interdicto supponi, quando generale, vel particu-

lari propter quod & iustitia sepius deperit, & prelatorum sententia contemnitur, cum in aliis interdictis ipsi promptius divina celebrent, & suspensio organum aliorum, ipsi punitis campanis & aper-

CAP. XVIII.

Privilegium contra consuetudinem iuri communi obviantem large est interpretandum, h. d. secundum intellectum Abbatis aut-

Idem Altristadren. Episcopo.

Um tibi de benignitate sed. Apost. sit indultum, quod ordinatio rerum clericorum ab intestato decedentium, in tua dispositione permaneat: nos consulere voluisti, an appellatio vocabuli clericorum, tam ad cano-

Secundo, an illi qui in dispensatione & voluntate alterius suam committunt ultimam voluntatem, nil per se penitus ordinantes, nec determinantes cui loco vel persona conferri debeat, discurrat decedere intestati. Prime igitur.

CAP. XIX.

Iuranti obedire prelate & ecclesie, non clero diocesano, sed capitulo ecclesie cathedralis obedire tenetur.

Idem Preposito, & capitulo Placentino.

a Cap. 6. eod. tit. de rescri. in 1. compil. b Vid. Ioan. Vasium in Annal. Hispan. c. 20. c Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. d Ca. 2. eod. tit. in 3. compil.

Um clerici a Placentini iuramentum prestant sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placentinae ecclesie, & Domino meo Episcopo Placentino: nos consulere voluistis, utrum intelligi debeat b. clerus totius diocesis, an capitulum tantum ecclesie cathedralis: Nos igitur taliter respondemus, quod per ecclesie Placen. vocabulum in forma iuramenti precripti non debeat intelligi totius diocesis clerus: & si capitulum intelligatur ecclesie cathedralis, is tamen, qui prestat huiusmodi iuramentum Episcopo, tanquam capiti principaliter obligatur.

CAP. XX.

Appellatione ecclesiastica censura comprehenditur excommunication, suspensio & interdictum.

Idem Priori S. Fridisani Lucan.

Verenti quid e per censuram eccl. debeat intelligi, cum huiusmodi clausulam in nostris literis apponimus: respon. quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis & excommunicationis sententia valeat intelligi, nisi iudex discretus (rerum & personarum circumstantiis indagatis) ferat, quam magis viderit expedire.

CAP. XXI.

In privilegiis, de decimis novalium non silvendis, illud appellatur novale, de cuius cultura non est memoria, & quod prius modicum vel nullum fructum asserbat.

Idem Casarug. Episcopo.

Ud per a novale vocabulum intelligi debeat, t. f. requisivit. Licet autem quidam dixerint, quod novale sit terra preclia, que anno cessat, aliis asserentibus, quod ex sylva, que a arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri novale dicatur: quarum utraque interpretatio ex civilibus legibus colligitur. Nos igitur inquisit. t. r. quod eam credimus predecessorum nostrorum intentionem fuisse, cum piis locis indulgentiam de novalibus concesserunt, ut novale intellexerint agrum de novo ad cultum redactum, de quo non exiat memoria, quod aliquando cultus fuisset. Sed nec de quolibet tali novali credimus eis indulgentiam fore concessam, nisi de illo duntaxat, cuius decimam religiosus potest conventus abiq; gravi detrimento parochialis ecclesie detinere, cum talis sit sepe locus in cultu, de quo parochialis ecclesia magnos percipit decimarum ratione proventus.

CAP. XXII.

Si ecclesia subiecta Episcopo iuratur alteri, vel gubernanda committitur salvo iure matricis ecclesie, per matricem ecclesiam intelligitur cathedralis, & non Romana.

Idem Abbati F. & P. Monachis Alcobacia.

Venerabili f. n. Colubrien. f. Episcopo didicimus conquirente, quod cum fratres sancte Crucis monasterium de g. Argatis, sub protectione sua nuper receperint, quod ius predecessorum Episcopalia iura consueverat ab antiquis temporib. exhibere, nunc quodam de canonicis suis sine suo consensu ibi facto priore, occasione cuiusdam privilegii a C. Papa veritate tacita impetrati, eidem Episcopo obedientiam denegat exhibere: inde sumpta occasione, quod per matricem ecclesiam non cathedralem intelligit, sed Romanam: [1. & infra.] Ideoq; mandamus, quatenus si aliud vobis non occurrerit, propter quod dictus prior non debeat diocesi Episcopo respondere: vos eum ad eam prestantam eidem, sicut predecessores sui predecessoribus Episcopi consueverunt vel presterunt, per censuram ecclesiasticam compellatis, non obstantem privilegio in preiudicium Colubrien. ecclesie per surreptionem obtento:

a Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. b debeat. c Cap. 4. eod. tit. in 3. comp. d Cap. 3. eod. tit. in 3. compilat. e In aliis pleriq; Nos tamen inquisitioni, &c. al. Nos autem, &c. f C. 6. eod. tit. in 3. comp. g Argavil.

744 e posside i autem uidet, qui ...

nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligi volumus, non Romanam.

[1 Quia verò non est nostra intentio, ut iura fratrum nostrorum temporibus nostris immutentur, causam ipsam vobis duximus committendam.]

CAP. XXIII.

Excommunicatus, vel interdictus pro contumacia, vel offensa dubia, absoluitur cautione praestita de stando iuri. Si vero sit excommunicatus vel interdictus pro manifesta offensa, tunc prius debet satisfacere antequam absolvatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, vel probationem legitimam, vel res evidenter. b. d. cum cap. sequenti.

Idem Abbati sancta Genesefa, Decano & cancellario Parisien.

Ex parte in Christo a dilecta filia comitissa Blesen. [1 & infra.] Proposuerunt nuncii comitissa, quòd cum ipsius praepositus quendam latronem ceperit, & iustitia fuerit inde facta, latro fuit per capitulum Carnoten. post factam iustitiam requisitus, quia cum in terra sua captum fuisse dicebant: [2 & infra.] Verum quum super hoc de parendo iuri comitissa cautionem offerret, canonici Carnoten. nihilominus terram eius fecerunt interdicto supponi: quòd relaxare noluerunt, nisi prius solveretur emenda: dicebant enim in Carnoten. ecclesiam privilegiis & contineri, quòd nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: [3 & infra.] Ad intelligendam autem clausulam privilegii memorati, credimus distinguendum, utrum in aliquem interdicti vel excommunicationis sententia sit prolata pro contumacia tantum, quia scilicet citatus stare noluit iuri: vel etiam pro offensa, quia videlicet iustus noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congruè satisficere, ut sententia relaxetur, si prius sufficiens standi iuri cautio tribuatur: in secundo verò si offensa est manifesta, non credimus satisficere congruè, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens praestet emenda. Si verò dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mandato ecclesiae & competens satisfactio praebatur.

[1 Nuncii ad nostram praesentiam destinati sibi postularunt audientiam exhiberi, ut audirentur iniurias, quas ei & sui inforti ecclesia Carnoten. quibus & dil. fil. B. Bero canonicus Carnoten. qui pro ipsa stabant ecclesia, dil. fil. R. II. S. Anastasii Presbyterum Card. dedimus audirem: in cuius praesentia.]

[2 Asserentibus Ballivis e contra ipsum fuisse captum in terra, in qua ius capiendi latrones & alios malefactores habet eadem comitissa: quoniam vir ejusdem antequam signaculum cruci assumeret, erat in possessione iuri illius, ut in loco illo, in quo captus ab ipso captulo dicebatur, huiusmodi jurisdictionem haberet: quòd erant probare parati.]

[3 Videntes autem nuncii comitissa, quòd data cautione absolvi non poterant, ut deberent, tam super hoc quam alii casus, inter comitissam & capitulum agitari, Metropolitanam audientiam appellaverunt: tam ipsam comitissam quam terram & ballivos ipsius sub eius protectione ponentes. Metropolitanus cum partes essent in die praefixa praesentes, privilegio inspecto, testibus hinc inde receptis, quibus ab officiali Metropolitanam examinatis, in die partibus iterum assignato procurator comitissa cum instantia postulabat publicari attestationes receptas, ex abundantia de jure parendo sufficientem exhibens cautionem, ut relaxaretur interdictum. Sed procurator capituli e contrario allegabat, quòd iam dicti privilegii ratione, ab ipsa sententia non poterat nec debebat absolvi, nisi prius captulo facta fuisset emenda, interpretando verbum illud quòd in privilegio continetur, videlicet satisfactio congrua, pro emenda. Litigato igitur

a Cap. 7. eod. tit. in 3. compil. b forte privilegio. c Dicitur ecclesia, deest in vetustiorib. eod. & in omnib. Vat.

tur diutius super huiusmodi clausula, interlocutus est Metropolitanus iam dictus, se velle huiusmodi expositionem Apostolicae excommunicationis referre, & super hoc diem partibus assignavit.]

CAP. XXIV.

Summatum est sup. cap. proxim. vel dic: Manifestum dicitur, quòd per confessionem, vel probationem legitimam, solutio rei constat.

Idem Comitissa Blesen.

Cum olim a pro canonicis Carnoten. quoddam capitulum contra te fuit allegatum, quòd dicebant in ecclesia tua privilegia contineri: ut videlicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & infra. Quare dum ansam solvimus, nodum dicimus ligavisse, propter hoc, quòd eisdem canonicis (velut akeris) proponentibus, illam offensam esse manifestam, non qua iudici, nec qua alii, sed qua sibi tantummodo manifesta videtur: offensam illam nos rescribimus & intelligimus manifestam, quae vel per confessionem, vel probationem legitime nota fuerit, aut evidentia rei, quae nulla post tergiversatione clari.

CAP. XXV.

Verba privilegiorum debent intelligi, ut aliquid alicui & non remaneat ambiguitas: & ideo verba, secundum & iusta, quod apposite causis, non conditionaliter, h. d. P. a. v. n. n.

Idem Episcopo & cantori Alciaten.

Abbat S. b. Silvani Alciaten. vitam universae christianis ingresso, cum ejusdem loci Monachi elegerint quendam de ipsius ecclesiae gremio in Abbatem, & confirmationem electionis à Mortensi Episcopo nequius sententia quatenus obtinere, eam à sede Apostolica petierunt. Ceterum procurator monasterii sancti Bertini proposuit ex adverso, quòd cum secundum approbatam consuetudinem & privilegia Romani Pont. Abbates Alciaten. debeant de monasterio sancti Bertini semper assumi: huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam, & contra privilegium sed. Apostol. attentata, & Alciaten. Monachi & debeant de jure compelli, ut de monasterio sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in Abbatem & infra. Nos igitur depositionibus testium digniter inspectis, invenimus esse probatum, quòd in annis & infra, Monachi Alciaten. Abbatem sibi sancti Bertini monasterio elegerunt: & infra. Et cum quidam inter Guarinum Alciaten. Monachum elegerint, ejus electio robur habere non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta, post aliquantum a temporis, quando scilicet ejusdem loci Abbat. & conventus placuit, in Alciaten. extitit Abbatem absumptus. Ex privilegii quoque Rom. Pontif. argui poterat Alciaten. Abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam privilegio Paschalis Papae huiusmodi capitulum apparet insertum: subrogationem Abbatis penes monasterium sancti Silvani apud Alciaten. Monachos, juxta praerogativam temporis morem, in vestra semper concedimus dispositione persistere. In privilegio etiam Calixti huiusmodi capitulum invenitur. Porro juxta Paschalis Papae decretum, Abbatis subrogationem penes Alciaten. non aliunde, quam de vestro monasterio fieri Apostol. auctoritate decernimus. Ad hoc autem pars adversa respondit, quòd si etiam probaretur, quòd infra predicti tem-

a Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. Huius Decr. intellectus pendet ex superiorib. b Cap. 10. eod. tit. in 3. comp. c al. debeant iura compelli. d abiquantulum.

posit

poris spaciū de monasterio sancti Bertini semper fuit Abbas Alciaten. assumptus: ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua, quod contradicō & iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudicium processum taliter dignoscatur: & infra. Præterea cum Paschalis Papa subrogationem Abbatis sancti Silvani monasterio sancti Bertini iuxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec b more præteriti temporis fiat fides, per eius privilegium & similia, nullum super hoc Alciaten. monasterio poterat præiudicium generari. Contra quod fuit ex adverso responsum, quod hæc determinatio, secundum præteriti temporis morem, & casualis, & conditionalis potest intelligi, & tam ad personale, quam ad impersonale verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet e. conditionalis intelligitur, & est sensus, Concedimus subrogationem Abbatis sancti Silvani apud Alciaten. monasterium in vestra semper dispositione consistere, secundum præteriti temporis morem: id est, si mos præteriti temporis talis fuerit d. Si vero verbum determinet personale, casualiter debet intelligi, ut si sensus, Concedimus secundum præteriti temporis morem: id est, quia mos præteriti temporis sic obtinuit subrogationem, &c. Hic autem sensus rectior esse videtur, quia cum privilegium sit lex privata, & lex e non debeat esse obscura, vel captiosa, sed certa & manifesta: nec esset privata, nisi aliquid specialiter indulgeret: profectio sic intelligenda sunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere possit potius quam perire: maxime cum supradictus C. Papa, qui eidem Paschali è vicino successit, verbis æquioribus usus, determinationem illam profus amoverit, ut ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in concessione Paschalis, ut videlicet subrogatio Abbatis sancti Silvani apud Alciaten. in dispositione Abbatis, & fratrum sancti Bertini semper existeret, ipse mutaverit, decernens subrogationem ipsius Abbatis non aliunde, quam de monasterio sancti Bertini faciendam. His igitur diligenter auditis, monasterio sancti Bertini adjudicavimus huiusmodi dignitatem, ut quoties in Alciaten. monasterio Abbas electio imminet faciendi, Alciaten. Monachi de cœnobio S. Bertini personam idoneam sibi eligant in Abbatem: ita videlicet, ut tandem monasterium ipsum hac honoris debeat prærogativa gaudere, donec ibidem viguerit observantia regularis, ut idoneæ persona inveniantur in illo, qui possit in Abbatem assumi.

CAP. XXVI.

Dicit, qui dicuntur hæretici manifesti. Secundo que sint pedagia, guidagia, & salinaria interdista. Tertio dicitur quomodo intelligitur præceptum salium laico, quod de se consequentibus in ecclesiastico foro respondent. h. d.

Idem Comitis Tolosan.

Super & quibusdam mandatorum articulis: [1 & infra.] Tua devotio postulavit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti, Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicam publice prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem, vel qui coram prælatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica pravitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur. Præterea cum pedagia, guidagia, salinaria tibi legatus interdixit memoratus auctoritate Apostolica, duximus declarandum illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdista, que non apparent

a Al. contradictorio iudicio. b al. nec de more, vel consuetudine, c conditionaliter. d fuit. e Bari. in l. si finata. g. ex hoc edito. ff. de dam. infesto. f al. que possint, & cetera. g. Ca. 10. eo. tit. in 4. comp. vide Albertinum trad. de agnos. asserti. Cathol. & hæret. q. 29.

Imperatorum, vel Regum, vel Lateran. a concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cuius non extat memoria introducta: & infra. Cum autem à legato receptoris in mandatis, ut de te consequentibus, secundum suum, vel alterius legati vel iudicis ordinarii, vel delegati arbitrium, iustitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum esse censemus, ut in omni causa, que ratione personarum, vel rerum, que ad ecclesiasticum forum pertinent, ac super universis capitulis, que pro pace servanda sunt per dictum legatum statuta, vel auctoritate Apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus tenearis in iudicio ecclesiastico respondere.

[1. Tibi à bon. me. Milone notario nostro tunc temporis Apostol. sed. leg. iustorum apud quosdam civitate subverta.]

CAP. XXVII.

Clericus traditur curia seculari, quia degradatur, seculari potestate præsentem, cui denunciatur, ut in suum forum illam recipiat. h. d. usq. ad b. pro illo.

Idem Episcopo Parisien.

Novimus expedire b, ut verbum illud quod in antiquis canonibus, & in nostro decreto contra falsarios edito continetur, videlicet ut clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur curie puniendus, apertius exponamus.

Cum enim quidam antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint, & quorundam sit opinio à pluribus approbata, ut clericus qui propter hoc vel aliud flagitium grave, non solum damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicetur: cum ab ecclesiastico foro fuerit projectus, ejus est degradatio celebranda seculari potestate præsentem, ac pronuntiandum eidem cum fuerit celebrata, ut in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi curie seculari: pro quo tamen debet ecclesia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum, circa eum sententia moderetur.

Iste s. non facit ad estulum, sed ponit gratiam secundum quosdam.

Pro illo vero falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capisecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam poenitentiam ipsum includas, pane doloris, & aqua angustie sustentandum, ut commissa debeat, & stenda ulterius non committat.

CAP. XXVIII.

Si Papa indulget 700, qui propter absentiam altaria possessionera recuperare non potest, quod et lapsus anni non nocet, intelligitur hæc indulgentia secundum usus commune.

Honorius III. Archiepiscopo Turonen.

Dilecto filio Jacobo (Barba: [1 & infra.]) Quia te pro causa necessaria tunc absente, possessio tibi tradita causa custodia, restitui parti adversæ non potuit: eidem indulgemus, ut sibi lapsus temporis non obstitere, quò minus possessionem ipsam recuperare valeret. Quoniam verò tantum temporis ante concessionem ipsius indulgentiæ dicitur effluxisse, quòd tibi sufficere posset ad veræ professionis effectum, secundum statuta & concilii generalis: & infra. Auctor. præf. declaramus, quòd nostræ intentionis non fuit per ipsam indulgentiam jus perimere, quòd tibi competit d. ex possessione præterita, vel post reditum tuum competere ex futura: sibi enim imputare poterit pars adversa si negligens fuerint in sua iustitia prosequenda, cum absentia

a Lateranen. Concil. sub Alex. III. ca. 22. b Cap. 2. cod. tit. in 4. comp. Degradatio qualiter sit facienda, vide Concil. Trident. Sess. 13. de reform. matr. cap. 4. c Sub Innocent. III. cap. 40. d Competebat.

tuz impedimento cessante) conveniendi te habuit facultatem.

[1 Procuratore ecclesie S. M. de Venetia, olim nobis humiliter supplicante, ut cum paratus esset tibi iustitia plenitudinem exhibere super ecclesia S. Marci de Tyro, & rebus aliis, de quibus inter te & Venetos, ac vicarium Venetiarum questio mota fuit, possessionem ipsius ecclesie, atq. rerum qua per se. me. l. Pp. p. n. tibi fuit causa custodia assignata, sibi restitui faceremus: cumq.]

CAP. XXX.

Oblationum nomine intelligitur quicquid offertur ecclesie, quocumq. modo in missa vel extra, & in ecclesia vel extra.

Idem Prior & clericus sanctorum Iohannis & Pauli Tuderini.

Cum inter vos dudum ex parte una, & Abbatem sancti P. de monte Spolet. dicec. ex altera, super tertiam parte oblationum capellæ sancti Hilarii, quaestio veteretur, & à vobis probatum fuerit per xl. annos, & amplius tertiam partem oblationum eiusdem capellæ vestram ecclesiam recepisse, à clericis institutis, per Abbatem de Monte, tuisque filii Prior eandem tertiam te commisisse aliquando colligendam: bonæ memoriæ I. Papa, præd. nos. ipsam tertiam ecclesie vestre adjudicans statuit, ut tibi Prior liceret per eosdem clericos (sicut fuerat consuetum) partem colligere memoratam. Verum quia postmodum sacerdos prædictæ capellæ asserens oblationum nomine minime contineri ea, quæ ipsi capellæ in festiuitate omnium sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, seu ad domum sacerdotis eiusdem intuitu defunctorum: nec non, quæ in criminali ponuntur, & quæ ante crucem, & in missa Trinitatis, & ea quæ pro desponsatis dantur, & lampades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquibus offeruntur, vel quæ dantur nuncio, qui ad recipienda talia per præfatæ capellæ parochiam destinatur, de his omnibus vobis tertiam partem denegans exhibere, de aliis nomine tertie partis persolvendis pro rata vestram ecclesiam contingens retinere nitetur ad expensas capellæ ipsius necessarias faciendas: dictus prædecessor de omnibus supradictis absque subtractione aliqua integrè persolvi voluit & mandavit tertiam portionem. At b capellani prædictæ capellæ dicentes mortuorum sacerdotibus, & quæ offeruntur pro missis mortuorum sacerdotibus, & quæ pro septimis, & tricesimis, & anniversariis, panes, & alia, quæ intra hebdomadam offeruntur, & mortuorum iudicia, oblationum nomine minime contineri: de his omnibus tertiam partem solvere vobis nolunt: [1 & 7.] Volumus [igitur] & mandamus, ut per vestram clericum à vobis in eadem ecclesia institutum, de omnibus supradictis & aliis oblationibus quocumq. titulo ad ecclesiam pervenerint, sine diminutione aliqua integrè tertiam vobis portio persolvatur.

[1 Ut igitur huiusmodi scandalorum materia radicitus pullulantium evellatur.]

CAP. XXX.

Lis dicitur mota non fuerit contestata.

Idem Episcopo F. P. Bertrandi d.

Ex parte vestra fuit propositum, quod præpositus & canonici Aretini. sententiam, quam I. Papa præd. nos. super Molendino de Calianen. ac aliis articulis promulgavit, in recidivæ quaestionis scrupulum reducere molientes, asserunt capitulum illud eiusdem sententia, quo dicitur, ne canonica ipsa impediatur, quod minus monasterium vestrum Molendinum præfatum de Calianen. reedificare valeat in eum statum, in quo fuisse

a Canitur, pro dantur habetur in antiquis. Cod. & ea missa quæ pro desponsatis canitur. b al. ac. c Panos. d al. ita: Idem Episcopo F. P. P.

dignoscitur tempore motæ litis, esse referendum ad tempus quod lapillus in denunciatione novi operis factus fuit: vobis econtrario adherentibus, illud esse intelligendum de tempore, quo lis super hoc inter vos & præfatam canonicam extitit contestata. Nos igitur considerata eadem sententia, quod in præfato capitulo dicitur de tempore motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus, quo litis contestatio facta fuit.

CAP. XXXI.

Constitutio legati de solvenda tertiam mortuorum Episcopo, intelligi debet de hi mortuorum, quibus de iure communi debetur.

Idem Prælati universitatis Francigenarum Constanti.

Ex parte vestra fuit propositum, quod Patriarcha vester, occasione constitutionis cuiusdam, quam Albanen. a Episcopus tunc legatus in partibus Romanarum super legatis edidit defunctorum, & dil. fil. lri. sancti Thæxedis Presbyter Car. dum ibidem legationis fungeret officio, innovavit, de quibusdam, quæ vobis & ecclesie vestris legantur à decedentibus, tertiam à vobis portionem. Cum igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione accepimus) non intellexerint, quod de his, quæ ornamentis ecclesiasticis, vel ad fabricam ecclesie reparacione indigentibus, aut ecclesie luminaria, nec nos de his, quæ pro anniversario, septimo, tricesimo ac viciesimo faciendis, vel de his, quæ personis specialiter, nisi finis ad fiat ecclesie ratione, à quacumq. legantur, aliqua deberet solvi portio ecclesie cathedrali. Nos interpretationem eorum ratam habentes, secundum ipsam constitutionem præfatam precipimus observari: firmiter inhibentes, ne in prædictis aliquid fraudulenter in præjudicium cathedralis ecclesie procuretur.

CAP. XXXII.

In privilegio de percipiendis fructibus beneficiorum, appellatio beneficiorum etiam majora beneficia comprehendit, quando prædictum est concessum Episcopo, pro bonis & favorabilibus causis, h. d. cum suppletione Panormitani.

Idem Episcopo Tulen. b

Tua nobis fraternitas e intimavit, quod cum tibi pro relevacione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, que interim in dictorum tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere: quodam Apostolicæ gratiæ privilegium sinistra interceptione restringere molientes, asserunt præbendas, & alia jura beneficia nequaquam beneficiorum nomine contineri: [1 & 7.] Nos igitur auctoritate præfata declaramus, quod in hoc casu præbendæ ac alia beneficia generali beneficiorum nomine continentur.

[1 Super qua interpretationem Apostolicam possit.]

CAP. XXXIII.

Verbum moderationis, diminutionem continet, non augmentationem.

Gregorius IX. Decano & sacrista

Ergo d.

Transmissæ e nobis literæ continebant, quod significantibus Episcopo & capitulo Xanton. quod quadragenarius canonicorum numerus institutus in eorum ecclesia, non poterat observari, pro eo, quia non sufficiebant ecclesie facultates: vobis dedimus in mandatis, ut canonicorum & præbendarum numerum præfata facultates ecclesie moderantes, statueretis eundem firmiter observari. Vos verò invenistis prædictæ ecclesie facultates, à tempore statuti numeri adeo excessisse, quod absque mutilacione præbendarum major haberi posset numerus in eadem: quare quaesistis an per moderationis verbum literis nostris appositum eundem

a Alban. b Tulen. al. Tolonen. al. Tulonen. c Vid. Archidiaz. in cap. frater noster. 16. qu. 1. d Egoli. al. Engelshorn. e Vid. gl. & D. in cap. cupientes. de elect. in d. & Constantium Clement. II. de magistris.

numerum

numerum augmentare & minuire deberetis. Quocirca mandamus, quatenus si veteres non sunt minuta prebenda, cum moderatio locum non habeat, ipsarum & canonicorum numerum dimitatis in eodem statu, in quo hactenus dignoscitur extitisse, in utilitatem ejusdem ecclesie convertentes augmentum suorum reddituum, donec duxerimus aliter disponendum.

DE REGULIS JURIS.

TITVLVS XLI.

CAP. I.

Non potest breuius sumari.

Ioannes Chrysostomus.

Omnia res, per quasque causas nascitur, per easdem dissoluitur.

CAP. II.

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

Beda in Homiliis. a

Estote misericordes, &c. Hoc loco nihil aliud nobis precepti existimo, nisi ut ea facta, quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis dictum est, quae non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemiae, furia, ebrietates, & similia: de quibus nobis permittitur iudicare.

CAP. III.

Propter scandalum euanthum veritas non est omittenda.

Idem.

Qui scandalizaverit, &c. Vilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.

CAP. IV.

Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.

Idem super Mare.

Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & Sabbathum custodiri preceptum est: Macabz tamen sine culpa sua in Sabbatho pugnabant. sic & hodie, si quis jejuniu[m] frerit egrotus, reus voti non habetur.

CAP. V.

Illicite factum, obligationem non inducit.

Gregorius VII.

Quod latenter, aut per vim, vel aliis illiis introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.

a In Lucam lib. 2. ca. 24. vide B. Thom. 22. quaest. 60. artic. 4. b Afirm.

CAP. VI.

Tormenta iudicis non precedentibus inferenda non sunt.

Idem Varien. Episcopo.

Qui in contemplatione: & infra. In ipso causae initio non est a quaestionibus inchoandum.

CAP. VII.

Sacrilegus est, offendens rem vel personam ecclesiasticam.

Stephanus Papa. a

Quae multoties: [1. & 7.] Quicquid in sacris Deo rebus, & Episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur: quia facta sunt, & a quoquam violari non debent.

[1. Usurpantur, necesse est ut multoties prohibeantur. Nam.]

CAP. VIII.

Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur.

Augustinus,

Qui ex timore & facit preceptum, aliter quam debeat facit, & ideo jam non facit.

CAP. IX.

Committens unum peccatum, reus est omnium, quoad vitam aeternam.

Idem in libro de Sapientia.

Debeat peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus.

CAP. X.

Ignorantia non excusat peccatum in peccatis subditorum. h. d. quoad mysticum & morale intellectum.

Gregorius in registro.

Quamvis cause: [1. & 7.] Non enim potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit.

[1. Quid esse deterius potest, quam ut agantur talia contra servos Dei, ut ipse sentiat qui praesit.]

CAP. XI.

Tro spiritualibus homagium non praestatur.

Lucius III. c

Indignum est, & a Romanae ecclesiae consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

a Stephanus Papa Lepist. 2. cuius inriam: Plurimum extas gaudere, extat in 1. tom. conc. b C. 10. eod. tit. in 1. comp. vide B. Thom. 2. 2. quaest. 19. c Ca. 12. eod. tit. in 1. compil. vide ca. 2. de excess. prel. in 2. compil. ubi extas integra clausula.

F I N I S.

Aaaa. 5

